

Likestilling, levekår og religiøsitet på Agder: Hvordan bringe debatten videre?

May-Linda Magnussen, Agderforskning

Agderforskning

Hva krever den fremtidige debatten av forskere, politikere, mediefolk og andre regionale aktører?

- Respekt for og forståelse av mennesker og deres liv, og samtidig åpensinnet og kritisk refleksjon over hvordan handlinger slår ut for grupper av befolkningen vår og for hele samfunnet.
- Ydmykhet og edruelighet overfor virkelighetens kompleksitet og en forståelse av at verken forskere, politikere eller andre ser og skjønner alt
- At vi verken overdriver/eksotifiserer/svartmaler eller underdriver/benekter/rosemalarer
- At flere stemmer kommer frem. Det er folk i posisjon og folk det går bra med som får en stemme i den offentlige debatten. Hvem skal representere de stemmeløse?
- At vi diskuterer kunnskapsbidrag ut fra en overordnet forståelse
- At overforenklede, dualistiske forståelser og samtidsmyter erstattes av kunnskap

Hvordan forene respekt for mennesker med sunn og nødvendig samfunnskritikk?

Agderforskning

- Forskning må alltid forstå folks hverdagsliv. Unngå merkelapper, å gjøre folk til «de andre» og å dele ut skyld.
- Vi må forstå og ha respekt for enkeltindividers liv, uten å dermed gå videre til å hevde at individers valg skal være unntatt kritikk. Men: Kritikk må inkludere nettopp forståelse
- Det er nettopp det individer gjør som samlet sett utgjør samfunnet, og selv individuelle valg gjort i godhet for andre kan skape utfordringer
- Vi skal ikke overdrive og idyllisere folks valgfrihet og den oversikten folk har over fremtidens konsekvenser av valg.

Hvordan kunne mene noe og samtidig være ydmyk?

- Jo mer man skjønner, jo mer ydmyk er man. Ydmykhet stimulerer til refleksjon.
- For forskere: Det er èn ting å se samvariasjon mellom statistiske utslag på ulike statistikker, noe annet å lage koblinger på mikronivå. Vi har all grunn til å tro at der er koblinger mellom likestilling, levekår og religiøsitet. Samtidig har vi få bevis for konkrete sammenhenger, og til og med disse bekreftelsene skraper på overflaten.
- For politikere: Vi står alle et sted og ser på samfunnet rundt oss. Ingen har tilgang til å se alt.
- For journalister: Hvem får en stemme inn i debatten, og hvordan velger vi å fremstille disse?

Dualismer som må ut av debatten

Individ	Samfunn
Valgfrihet	Determinisme
Folk skjønner alt om sine egne liv	Folk skjønner ingenting om sine egne liv
Struktur	Kultur
Livet er bare bra på Sørlandet	Livet er bare surt på Sørlandet
Våre handlinger er bare styrte av «struktur»	Våre handlinger er bare styrte av «kultur»
Religion forklarer ingenting av manglende likestilling og dårlige levekår	Religion forklarer hele den manglende likestillingen og de dårlige levekårene
Vi kommer bare videre ved å fokusere på det positive	Vi kommer bare videre ved å ta tak i det negative

Samtidsmyter som må ut av debatten

- At familien er i forfall og at vi ikke har tid til hverandre
- At følelsen av tidsklemme har bare med arbeidstid å gjøre
- At det er lite tid foreldre (mor)-barn som skaper sosiale problemer

Likestilling, levekår og religiøsitet

Vi er særlig lite likestilte:

- I holdninger og i handlinger
- I hjem, i arbeidsliv/næringsliv, og i det politiske livet
- I deltakelse og i makt

Vi har særlige levekårsutfordringer, og de det kan være mest relevant å se på her, er:

- En høy andel uføre, hvorav kvinner utgjør 6 av 10
- En høy andel unge uføre
- En særlig høy andel av minoritetsbefolkningen utenfor arbeidslivet

Vi har en noe annerledes religiøs profil enn landet for øvrig:

- Vi har særlig mange religiøst aktive
- Disse er mer skeptiske til likestilling enn det religiøst passive sørlendinger er, og også mer skeptiske til likestilling enn det religiøst aktive i andre deler av landet er. Skepsisen er særlig knyttet til at mor skal bruke mer tid utenfor hjemmet.
- Sørlandske kvinner som krysser av for at de er kristne jobber mindre enn kvinner som ikke krysser av for dette

Likestilling, levekår og religiøsitet

I tillegg:

- Vet vi at holdning til likestilling påvirker praksis
- Vet vi at kvinner som orienterer seg mot hjem og familie oftere blir uføre
- Vet vi at ansatte i skoler på Agder særlig ofte vegrer seg for å ta kontakt med familier ved uro, noe som gjør at barn som sliter ikke får hjelp
- Vet vi at en betydelig del unge uføre på Agder kommer fra familier som ikke har fungert og hvor ingen har grepet inn i tide
- Vet vi også at en betydelig del unge uføre på Agder kommer fra familier hvor foreldre, og antakeligvis særlig mødre, tilrettelegger og beskytter for mye

Er der noe bakenforliggende som kan forklare både lav likestilling og høy uførhet, og som også kan ha koblinger til religiøsitet?

Likestilling, levekår og religiøsitet

- Både «kultur» og «struktur» påvirker at kvinner jobber mindre på Agder enn andre steder, og funn peker mot at også landsdelens uførhet og kanskje også annen marginalisering i arbeidslivet bør forstås slik
- Flere historikere mener at det var «kultur» som aller mest drev frem det kjønnsdelte samfunnet vi har i dag, og som kom med overgangen fra et førmoderne til et moderne samfunn
- En sterk «familisme» vokser frem, hvor familien ses som ensidig positiv, hvor kvinnelighet knyttes til moderskap og familie, mens mannlighet knyttes til det å være ute i samfunnet, tjene penger til familien og utøve makt i næringsliv og politisk liv.
- Denne familismen, og vektleggingen av mors tid med barn, ser ut til å stå og ha stått særlig sterkt på Agder, noe som blant annet kan ha med religiøse miljøer vektlegging av uselviskhet å gjøre. I kombinasjon med den sterkt økende barneorienteringen, intensiveringen av krav til mødre og myten om familiens forfall, så kan dette tankegodset få stor kraft.

Likestilling, levekår og religiøsitet

Hvis vi har en særlig sterk **familisme**, og det er mødre som mest møter et moralsk krav om å bruke tid med barn, så kan det få mange likestillings- og levekårsutfordringer, og også andre samfunnsutfordringer:

- Kvinnene jobber mindre, og lever mer risikabelt enn menn med tanke på fremtidige levekår. Denne risikoen omfatter også barna. Vi får et demokratisk problem fordi deltidsarbeidende sjeldnere er/blir ledere og politikere. Denne underrepresentasjonen får faktiske sosiale konsekvenser.
- Kvinner som møter utfordringer i arbeidslivet er mindre rustet til å bli stående i arbeidslivet når det det egentlige livet utspiller seg et annet sted og når «morsarbeidet» er det primære. Antakeligvis møter de også velferdsarbeidere som mener det samme.
- En overdreven tro på og respekt for familien gjør at velferdsstatens hjelpere ikke griper inn i familiene tidlig nok og ofte nok.
- En del kvinner blir antakelig overinvolverte i egen familie, noe som skaper såkalte bomulls barn og skaper helseproblemer for kvinnene.
- Kanskje skaper familisme og også sterke religiøse fellesskap også noen skott mot «de andre», og bidrar til å gjøre oss til en lite inkluderende landsdel?

Noen refleksjoner å ta med seg videre...

- Hvor skal balansepunktet mellom tid hjemme og tid ute i samfunnet være, slik at vi sikrer både gode familieliv og et godt, rettferdig, trygt og demokratisk samfunnsliv?
- Hvordan sikrer vi at det gode livet på Agder blir et likestilt liv og et liv med gode levekår for alle?
- Likestillings- og levekårsdebatten er så viktig at den må heves, både kunnskapsmessig og i måten den foregår på
- Enkle forståelser er farlige. Kompliserte samfunnsprosesser må avspeiles i regionale planer
- Vi skal vel ikke bare selge Sørlandet? Vi skal vel også gjøre Sørlandet til et bedre og mer demokratisk samfunn - for alle?
- Hva slags forskning trenger vi?